

Škola vlídnějšího zacházení se Zemí, včetně zvířat a lidí

Minimální preventivní program

pro školní rok 2013/2014

Název a adresa školy, pro kterou platí MPP	Základní škola U Pošty 5 538 51 Chrast
Jméno ředitelky školy	Mgr. Lenka Budínská
Telefon ředitelky školy	469 667 195
E-mail	budinska.l@seznam.cz

Školní metodik prevence pro 1. stupeň, splňuje kvalifikační předpoklady	Mgr. Ivana Celnarová
Telefon	469 667 195
E-mail	ivana.celnarova @skola-chrast.net

Školní metodik prevence pro 2. stupeň	Zdeněk Volejník
Telefon	469 667 195
E-mail	zdenek.volejnik@skola-chrast.net

Výchovný poradce, splňuje kvalifikační předpoklady	Mgr. Lenka Budínská
Telefon	469 667 195
E-mail	budinska.l@seznam.cz

MPP je základním nástrojem prevence na ZŠ Chrast
Jeho realizace je pro školu závazná a podléhá České školní inspekci

Minimální preventivní program vychází z těchto materiálů:

- **Zákon. č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon), v platném znění**
- **Zákon č. 109/2002 Sb., o zařízeních ústavní výchovy, ochranné výchovy a zařízeních preventivně výchovné péče, v platném znění**
- **Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů**
- **Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních**
- **Vyhláška č. 371/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků**
- **Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů**
- **Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných**
- **Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání**
- **Novela 116/ 2011 - vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních**

Anotace - směrem k prevenci:

- Školská poradenská zařízení poskytují bezplatně standardní poradenské služby.
Standardní činnost poraden - Informační a metodická činnost spočívá zejména:
 - v metodickém vedení práce výchovných poradců, školních metodiků prevence
 - v metodické pomoci při tvorbě preventivních programů
 - ve spolupráci se SVP při poskytování služeb pro žáky se SPCH a rizikem vzniku sociálně patologických jevů
- Obsah poradenských služeb (§ 2, písm. c) kromě jiných činností se jedná o:
 - prevenci a řešení výukových a výchovných obtíží, sociálně patologických jevů (zejména šikany a jiných forem agresivního chování, zneužívání návykových látek) a dalších problémů souvisejících se vzděláváním a s motivací k překonávání problémových situací

METODICKÉ POKYNY

- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (Čj.:21291 /2010 -28 k 1. 1. 2012)
- Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních (Čj.: 22294/2013-1)
- Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané (Čj.: 25 884/2003-24)
- Metodický pokyn MŠMT ČR k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intoleranci (Čj.: 14 423/99-22)
- Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví (Čj.: 10 194/2002-14)
- Interní směrnice pro postup k prevenci, odhalování a řešení šikany v ZŠ Chrast

Charakteristika školy

ZŠ Chrast je školou, do které chodí žáci z Chrasti a z několika okolních vesnic.

Do školy nastoupilo 429 žáků, kteří se vzdělávají v 18 třídách. Součástí školy je školní družina, školní klub a školní jídelna.

Školu tvoří jedna budova, venkovní hřiště, venkovní učebna a školní pozemek.

Ve školním roce 2013/2014 se v naší škole vyučuje podle učebního plánu Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání – Škola vlídnějšího zacházení se Zemí, včetně zvířat a lidí ve všech ročnících. Žáci se specifickými vzdělávacími potřebami pracují pod vedením asistentek pro reedukaci a jsou integrováni na základě doporučených opatření PPP v Chrudimi a Pardubicích.

Škola se zapojuje do mnoha projektů, žáci se účastní soutěží a olympiád. Pedagogové organizují pro žáky během školního roku exkurze, které doplňují výuku. Žáci mají možnost navštěvovat kulturní akce a mají možnost získat divadelní předplatné do VČ divadla v Pardubicích. Škola nabízí žákům mnoho zájmových kroužků v širokém spektru.

Prevenci na škole zaměřujeme na postupné vytváření pozitivního klimatu ve třídách.

Ředitelka školy

- Vytváří podmínky pro realizaci MPP na škole
- Zabezpečuje poskytování poradenských služeb
- Začleňuje MPP do dokumentů školy
- Podílí se na řešení problémů, které souvisí s rizikovým chováním žáků
- Jmenuje metodika prevence a výchovného poradce, poskytuje jim prostor pro vzdělávání a činnost
- Podporuje spolupráci všech pedagogů při přípravě, realizaci a vyhodnocování MPP
- Spolupracuje s metodikem prevence a s výchovným poradcem
- Podporuje aktivity zaměřené na trávení volného času žáků školy (kroužky)

Výchovný poradce

- Poskytuje kariérové poradenství a poradenskou činnost při volbě povolání
- Zajišťuje péči o žáky se SVP, nadané žáky a žáky se zdravotním postižením
- Sleduje nové metody pedagogické diagnostiky a úzce spolupracuje s třídními učiteli
- Poskytuje informace žákům a jejich zákonným zástupcům o poradenských zařízeních
- Shromažďuje zprávy o žácích, kteří jsou v poradenské péči, předává je všem vyučujícím, koordinuje vytváření IVP a práci vyučujících podle IVP, zapracování opatření pro žáky se SVP do výuky

Metodik prevence

- Koordinuje tvorbu a kontroluje realizaci MPP na škole.
- Koordinuje a participuje na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci záškoláctví, závislostí, násilí, vandalismu, sexuálního zneužívání, zneužívání sektami, prekriminálního a kriminálního chování, rizikových projevů sebepoškozování a dalších forem rizikového chování.
- Metodicky vede pedagogické pracovníky školy v oblasti prevence rizikového chování (vyhledávání problémových projevů chování, preventivní práce s třídními kolektivy apod.)
- Koordinuje vzdělávání pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence rizikového chování.
- Koordinuje spolupráci školy s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci problematiku prevence rizikového chování.

Třídní učitel

- Spolupracuje se školním metodikem prevence a výchovným poradcem
- Podílí se na realizaci MPP
- Motivuje žáky k vytváření pozitivního sociálního klimatu ve třídách
- Má přehled o rodinném zázemí žáků

Cílové skupiny

- Žáci ZŠ Chrast po dobu povinné školní docházky (mladší školní věk 6 – 12 let, starší školní věk 12 -15 let)
- Rodiče – zejména rodiny s rizikovými faktory (užívání alkoholu, domácí násilí, trestná činnost...)
- Veřejnost – laická i odborná
- Pracovníci v primární prevenci rizikového chování

Cíle MPP:

Dlouhodobé

- Systematické vytváření bezpečného klimatu školy, práce ve třídách s třídními pravidly
- Zapojování žáků do preventivních aktivit
- Předcházení užívání návykových látek, alkoholu a tabákových výrobků nebo alespoň posunutí setkání s nimi či experimentování do pozdějšího věku
- Předcházení zdravotním poškozením včetně závislostí (v podmínkách školy nejčastěji tabák a alkohol), které by vyžadovaly léčbu
- Snižování počtů zameškaných hodin
- Předcházení projevům rasismu a xenofobie
- Předcházení šikany
- Preventivní působení na žáky v oblasti kriminality dětí a mládeže
- Předcházení rizikového sexuálnímu chování
- Seznamování žáků s negativními důsledky závislosti na počítačových hrách
- Varování před hazardními hrami
- Poskytování vzdělávání v problematice prevence všem pedagogickým pracovníkům školy
- Podpora školních prožitkových pobytů
- Podpora zájmových kroužků pracujících při škole
- Pokračování v projektu „ Adopce na dálku „(Isima Naisonzi z Ugandy)
- Spolupráce s organizací ADRA – začlenění žáka z Barmy do třídního kolektivu a jeho vzdělávání
- SCIO Pohoda, SCIO Mapa školy
- Spolupráce se Střediskem výchovné péče Archa Chrudim, s Nadací J.S. Pestalozziho Chrudim
- Spolupráce s Saferinternet (<http://www.saferinternet.cz/>)
- Spolupráce s Centrem pro integraci cizinců Pardubice Spolupráci s CPIV Hradec Králové (Centrum pro inkluzivní vzdělávání) – semináře a workshopy pro pedagogy

Krátkodobé

- Realizace adaptačních kurzů ZAJOCH pro 6. ročníky a škol v přírodě pro 2. a 4. ročníky
- Podpora činnosti žákovského parlamentu
- Další vzdělávání metodiků prevence a pedagogického sboru
- Spolupráce s PPP Pardubice – okresní metodik prevence Mgr. F. Krampota (přednášky pro žáky 2. stupně)

Třídní učitelé pro řešení vztahových problémů a diskusi k prevenci rizikového chování využívají:

- Na 1. stupni pondělní „čtvrthodinky“ (začleněno v ŠVP), vyučovací předměty
- Na 2. stupni v pondělí první vyučovací hodinu v rámci předmětu Výchova osobnosti (VOS), vyučovací předměty

Průběžné aktivity

- Zaměření projektů a projektového dne na rizika užívání internetu (využití materiálů blogu E-bezpečí)
- SORAD, MONITORING
- Proškolení metodiků prevence a pedagogického sboru
- Organizace adaptačního kurzu ZAJOCH
- Vydávání školního časopisu Chrastpark
- Účast na Bambiriádě v Chrudimi (přehlídce volnočasových aktivit) a Majálesu (soutěž ve vědomostních a sportovních disciplínách, pořádaná studenty Gymnázia ve Skutči)
- Sdělování informací prostřednictvím nástěnek s propagačními materiály pro žáky, rodiče i veřejnost jako prevence rizikového chování
- Zlepšování informovanosti v oblasti prevence rizikového chování prostřednictvím webových stránek školy
- Podpora aktivního trávení volného času - spolupráce ŠK, ŠD, zájmové kroužky na ZŠ, kroužky v rámci AŠSK
- Podpora návštěv divadelních představení formou předplatného Východočeského divadla v Pardubicích
- Návštěvy výstav a účast na besedách zaměřených na sexuální výchovu, různé formy extremismu a sekty
- Podpora charitativních akcí

Poradenská činnost

- Vyhledávání a sledování žáků s rizikem či projevy rizikového chování ve spolupráci s třídními učiteli
- Poskytování specializovaných služeb žákům a jejich zákonným zástupcům, popř. zajišťování péče odborného pracoviště ve spolupráci s třídním učitelem
- Příprava podmínek pro integraci žáků se specifickými vzdělávacími potřebami

Informační činnost

- Zajišťování vhodných programů a projektů, metod a forem specifické primární prevence pedagogům a žákům školy
- Zajišťování a předávání odborných informací o problematice rizikového chování
- Prezentace výsledků preventivního působení na škole na veřejnosti
- Průběžná aktualizace uskutečněných preventivních akcí na webových stránkách školy
- Informační nástěnky ve sborovnách pro učitele
- Informace pro žáky na nástěnkách prevence
- Anonymní možnost využití schránky důvěry

Konzultační hodiny

- Možnost využití konzultačních hodin (středa od 13 hod. – 15. hod. po domluvě)
- Žáci mají možnost se svými problémy se kdykoliv obrátit o pomoc ke svému třídnímu učiteli, výchovnému poradci nebo metodikovi prevence

Spolupráce s rodiči

- Spolupráce s rodiči je nedílnou součástí MPP školy
- Rodiče mají možnost navštívit pedagogy i vedení školy
- Při škole je zřízena Školská rada a občanské sdružení SRPDŠ
- Aktivní rodiče mohou podpořit jakoukoliv preventivní akci školy

Plán prevence rizikového chování 1. - 5. ročník

ročník	téma
1.	Význam pohybových aktivit
	Škodlivost kouření a alkoholu na zdraví
	Nebezpečná komunikace s cizími lidmi
	Respektování jiných kultur
2.	Význam pohybových aktivit
	Škodlivost kouření a alkoholu na zdraví
	Nebezpečná komunikace s cizími lidmi – nácvik reakce
	Respektování jiných kultur
3.	Alkohol a cigarety v reklamách
	Nebezpečná komunikace s cizími lidmi – nácvik reakce
	Zásady správné výživy
	Seznámení s existencí a činností linek bezpečí
	Respektování jiných kultur
4.	Drogy x léky
	Strategie odmítání nebezpečných aktivit
	Seznámení s existencí a činností linek bezpečí
	Respektování jiných kultur
5.	Kouření, alkohol, drogy – důsledky závislosti
	Seznámení s existencí a činností linek bezpečí
	Respektování jiných kultur
	Jak naše chování vnímá okolí

Primární prevence probíhá ve vyučování nejčastěji formou komunikace ve třídách mezi učitelem a žáky.

Plán prevence 6. - 9. ročník

ročník	téma
6.	Význam zdravého životního stylu
	Respektování jiných kultur
	Nebezpečné komunikace na internetu - kyberšikana
	Bezpečnost na Facebooku
	Linky bezpečí
	Respektování jiných kultur
7.	Nebezpečné komunikace na internetu
	Šikana
	Moderní je nekouřit
	Nebezpečí alkoholu
	Linky bezpečí
	Respektování jiných kultur
8	Bezpečnost na Facebooku
	Klamavá reklama
	Nebezpečné komunikace na internetu - kyberšikana
	Duševní hygiena, odpovědnost za své zdraví
	Nebezpečí alkoholu
	Linky bezpečí
9.	Nemoc jménem Šikana
	Bezpečnost na Facebooku
	Respektování jiných kultur
	Zodpovědnost za svoji práci
	Důsledky kouření, alkoholu a drog na zdraví
	Bezpečnost na Facebooku
	HIV
	Linky bezpečí
	Respektování jiných kultur

Témata jsou realizována na 2. stupni nejen třídními učiteli, ale i ostatními vyučujícími v rámci jednotlivých předmětů.

Výuka je průběžně doplňována krátkodobými preventivními programy spolupracujících organizací.

Prevenzi rizikového chování se věnují učitelé v třídnických hodinách a ve vyučovacích předmětech především formou komunikace mezi učitelem a žáky.

Plánované aktivity

- „Adopce na dálku“ Isima Naisonzi
- Školy v přírodě
- Zimní lyžařský výcvikový kurz
- ZAJOCH – adaptační kurz (září 2013)
- Sběr papíru - organizace akce pro školu – 8. ročník
- Den dětí – organizují žáci 2. stupně pro mladší spolužáky na 1. stupni
- Akce zaměřené na volbu povolání
- Projektový Den Bezpečného internetu
- Projektový den Jak žijí děti na světě
- Projektová výuka s využitím materiálů Národního institutu bezpečnějšího internetu – Saferinternetu
- „Hravě žij zdravě“, internetový kurz pro 5. ročníky
- Charitativní sbírky
- Přednášky a besedy okresního metodika prevence PPP Chrudim a dalších spolupracujících organizací
- Nabídka besedy pro rodiče Bezpečný internet (p. uč. V. Havlová)

Besedy, přednášky, workshopy

(postupně budou doplňovány)

datum	třída	název programu	anotace programu	realizátor
	8.A, B	Bolest-Nemoc jménem Šikana, film Mezi stěny	Přednáška	OPPP Chrudim, ACET, Mgr. Krampota
hodnocení				
.	7.A, B	Normální je nekouřit	Přednáška	OPPP Chrudim, ACET, Mgr. Krampota
hodnocení				
.	1.A, B	Jeden za všechny, všichni za jednoho	Kooperativní hry, diskuse, tvorba třídních pravidel	Paleta Chrudim
hodnocení				

	6.A,B	Kyberšikana	Přednáška	OPPP Chrudim, ACET, Mgr. Krampota
hodnocení				
	9.A,B	Jak si nenechat ublížit	Přednáška	OPPP Chrudim, ACET, Mgr. Krampota
hodnocení				
		Sekty	Přednáška	OPPP Chrudim, ACET, Mgr. Krampota
hodnocení				
	9.A, B	Láska ano, děti ještě ne	Beseda	Mudr. Kolář
hodnocení				
		Den bezpečného internetu	Projektový den	Mgr. Havlová, třídní učitelé, metodici
hodnocení				
10/12	5.A	Hravě žij zdravě	Soutěžní internetový kurz	Česká potravinářská platforma pro potraviny Potravinářské komory ČR
hodnocení				
hodnocení				

hodnocení				
hodnocení				
hodnocení				
hodnocení				
hodnocení				
hodnocení				
hodnocení				

Nástroje podporující efektivitu MPP

- Přesná evidence omluvných listů v žákovských knížkách
- Důsledné zapisování nepřítomnosti žáků ve výuce v třídních knihách
- Sledování podezřelé nemocnosti
- Sledování chování žáků o přestávkách
- Evidence účasti zákonných zástupců žáků na třídních schůzkách

Evaluace

Při vyhodnocování využíváme následujících metod:

- MONITORING
- SORAD
- Dotazníky pro žáky
- Zpětná vazba z účasti na akcích (písemné i ústní)
- Autorské plakáty vytvořené žáky
- Webové stránky
- Články do novin
- Školní časopis Chrastpark
- Žákovský parlament – rodiče mají možnost vidět své děti v jiných rolích
- Zviditelnit veřejnosti výsledky činnosti školy
- Zapojení rodičů do aktivit školy

V průběhu školního roku spolupracujeme s těmito organizacemi

PPP Chrudim

PPP Pardubice

PPP Ústí nad Orlicí

ADRA

ACET

E-Bezpečí

PROUD - ARCHA Chrudim

Police ČR

CPIV Hradec Králové

Centrum pro integraci cizinců Pardubice

Policie ČR

OSPOD Chrudim

Přílohy

č. 1: Přímé a nepřímé varovné signály šikanování

č. 2: Zkrácený popis stadií šikanování (Kolář, 2011)

č. 3: Informace pro rodiče o programu školy proti šikaně

Poradenská centra

Středisko výchovné péče pro děti a mládež ARCHA

Školní náměstí 11, 537 01 Chrudim

<http://www.archa-chrudim.cz/>

Telefon: 469 623 786

Kontaktní osoba: Mgr. Petr Pražák

E-mail: svp.archa@tiscali.cz

V provozu pondělí – pátek od 8,00 – 15,00 hod.

Centrum J. J. Pestalozziho

www.pestalozzi.cz

Telefon: 469 623 083

Mobilní telefon: 602 405 484

E-mail: pestalozzi@pestalozzi.cz

Pedagogicko-psychologická poradna v Chrudimi

www.ppp.chrudim.cz

Telefon: 469 621 187

E-mail: ped.ps.por.cr@guick.cz

Okresní metodik prevence

Mgr. F. Krampota

Telefon: 733 121 953

E-mail: ped.ps.por.cr@guick.cz

Pedagogicko-psychologická poradna v Pardubicích

www.ppp-pardubice.cz/

Telefon: 466 410 327

E-mail: poradna@ppp-pardubice.cz

Pedagogicko-psychologická poradna v Ústí nad Orlicí

Telefon: 465 521 269

E-mail: infoppuo.cz

Krajská hygienická stanice Pardubického kraje se sídlem v Pardubicích

U Divadla 828, Pardubice

Telefon: 466 052 336

Kontaktní osoba: Bc. Jana Nedbalová

Krajské ředitelství policie Pardubického kraje

Na Spravedlnosti 2516, 530 48 Pardubice

Preventivně informační oddělení

Kontaktní osoba: mjr. Jitka Vavřinová

Telefon: 974 561 207

E-mail: tiskpavcr.cz

V provozu: pondělí – pátek od 7:00 do 15:00 hod.

Středisko výchovné péče pro děti a mládež Pyramida

Sokolovská 146, 533 54 Rybitví

Telefon: 466 680 338 nebo 723 134 604

Kontaktní osoba: Mgr. Martin Fiala

Na telefonu dostupnost 24 hodin denně

Adykt., o.s.

Vraclav – Sedlec 15, 566 01 Vysoké Mýto

Telefon: 776 056 814

Kontaktní osoba: Mgr. Petr Dřínovský

Acet ČR o.s.

ČSA 492, 537 01 Chrudim

Telefon: 733 121 953

Kontaktní osoba: Mgr. František Krampota

Středisko výchovné péče pro děti a mládež Mimóza

Mírové nám. 1388, 562 01 Ústí nad Orlicí

Telefon: 465 526 969

Kontaktní osoba: Mgr. Kateřina Špačková

V provozu: pondělí – pátek od 8:00 do 16:00 hod.

Sdružení linka bezpečí

Pomoc online: 116 111

Rodičovská linka: 840 111 234

Vzkaz domů: 8000 111 113

E-mail: pomoc@linkabezpeci.cz

V provozu 24 hodin denně

www.linkabezpeci.cz

Modrá linka

<http://www.modralinka.cz/?page=home>

Telefon: 549 241 010

Mobilní telefon: (Vodafone) 608 902 410

E-mail: help@modralinka.cz

V provozu denně od 9,00 – 21,00 hod.

Linka důvěry Ústí nad Orlicí

<http://www.linkaduveruuo.cz/>

Telefon: 465 524 252

E-mail: napis@linkaduveruuo.cz

V provozu 24 hodin denně

Občanské sdružení Anabell Praha (poruchy příjmu potravy)

<http://www.anabell.cz/>

Telefon: 775 904 778

E-mail: praha@anabell.cz

Telefonická krizová linka Anabell (poruchy příjmu potravy)

Telefon: 848 200 210 e-mail

V provozu pondělí – pátek od 8,00 – 16,00 hod.

Internetová poradna Anabell

E-mail: iporadna@anabell.c

Korespondenční kurz on-line

Poradna webu Minimalizace šikany

www.minimalizacesikany.cz

Internet poradna

www.internetporadna.cz

Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu Internetu

www.Horka-linka.cz

Poradna E-Bezpečí - poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na Internetu

www.napisnam.cz

Kvantitativní vyhodnocení plnění MPP v červnu 2014 provedou metodikové prevence s ředitelkou školy a bude součástí výroční zprávy.

V Chrasti dne 3. 9. 2013

Mgr. Lenka Budínská
ředitelka školy, výchovný poradce

Mgr. Ivana Celnarová
metodik prevence pro 1. stupeň

Zdeněk Volejník
metodik prevence pro 2. stupeň

PŘÍLOHA 1: Přímé a nepřímé varovné signály šikanování

Přímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet;
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávistným, nebo pohrdavým tónem;
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil;
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem;
- skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků;
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich;
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí;
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout;
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmítání učitelům apod.

Nepřímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády;
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními;
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů;
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený;
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči;
- stává se uzavřeným;
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje;
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené;
- zašpiněný nebo poškozený oděv;
- stále postrádá nějaké své věci;
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy;
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy;
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole;
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

POZN: (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť konflikty v době adaptace nových žáků nejsou vzácností!)

Rodiče žáků by si měli všimnout především těchto možných signálů šikanování:

- za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi;
- dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.;
- dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem;
- nechutí jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno pozorovat i strach;
- ztráta chuti k jídlu;
- dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem;
- dítě chodí domů ze školy hladové (agresori mu berou svačinu nebo peníze na svačinu);
- usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!";
- dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně;
- dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad;
- zmínky o možné sebevraždě;
- odmítá svěřit se s tím, co ho trápí;
- dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze;
- dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí;
- dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům;
- dítě si stěžuje na neurčitě bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma;
- své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.);
- dítě se vyhýbá docházce do školy;
- dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku.

PŘÍLOHA 2: Zkrácený popis stadií šikanování (Kolář, 2011)

Školní šikanování je nemoc skupinové demokracie a má svůj zákonitý vnitřní vývoj.

První stadium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je se dělají „legrácky“. Pak to ale jde dál, skupina si najde jakéhosi „otloukánka“. Třetí stadium je už klíčové, kdy se vydělí jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stává krutou. V pátém stadiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem.

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích (což může být i školou vytvářené konkurenční prostředí), kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace ...

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šifritelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Svým způsobem platí „raději on, než já“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

PŘÍLOHA 3: Informace pro rodiče o programu školy proti šikaně

Vážení rodiče,

naše škola je příznivě hodnocena rodičovskou veřejností a my si toho vážíme. Nicméně i ta nejlepší škola není zcela imunní proti výskytu šikanování. Proto chceme být připraveni zachytit případné ubližování silnějším slabším hned v počátku a účinně takové bezpráví zastavit. S tímto záměrem jsme vytvořili program proti šikanování. Jeho důležitou součástí je spolupráce nás pedagogů s Vámi - rodiči. Prosíme Vás proto o pomoc. Kdybyste měli podezření či dokonce jistotu, že je Vašemu dítěti ubližováno, bezprostředně se na nás obraťte (na třídního učitele, školního metodika prevence či ředitele školy). Využít lze také naši e-schránku důvěry, která je k dispozici na webových stránkách školy. Vaši informaci budeme brát velmi vážně a situaci budeme odborně a bezpečně řešit.

Děkujeme za Vaši podporu.

Zdroj: Kolář, 2011